

УДК 351.87:342.56(061.1ЄС)(477)

DOI: <https://doi.org/10.33990/2070-4038.26.2020.228512>

Пасічник Василь Миколайович

*доктор наук з державного управління, доцент,
доцент кафедри європейської інтеграції та права Львівського регіонального
інституту державного управління Національної академії державного
управління при Президентові України
ORCID: 0000-0002-2447-2374
e-mail: v_pasychnyk@point.lviv.ua*

РЕФОРМИ У СФЕРІ ЮСТИЦІЇ, СУДОЧИНСТВА ТА ПРАВОСУДДЯ ЯК ЧИННИК ФОРМУВАННЯ ПОЛІТИЧНОЇ АСОЦІАЦІЇ МІЖ УКРАЇНОЮ ТА ЄС

Проаналізовано зміст та особливості реформ у сфері юстиції, судочинства та правосуддя в Україні. Розкрито роль реформ у сфері юстиції, судочинства та правосуддя у формуванні політичної асоціації між Україною та ЄС. Висвітлено проблеми та перспективи реалізації реформ у сфері юстиції, судочинства та правосуддя в Україні.

Ключові слова: реформи; юстиція; судочинство; правосуддя; політична асоціація; Україна; Європейський Союз.

Постановка проблеми. Процеси глобалізації та міжнародної європейської інтеграції у сучасному світі ставлять перед Україною першочергове завдання – реалізацію положень Угоди про асоціацію між Україною та Європейським Союзом (далі – ЄС). Саме від успішного реформування у сфері юстиції, судочинства і правосуддя України в контексті євроінтеграції залежить формування політичної асоціації та поглибленої і всеосяжної зони вільної торгівлі між Україною та ЄС. Однак у пострадянський період при переході від комуністичної тоталітарної імперії до національної демократичної держави для України найбільшими проблемами залишаються: забезпечення законності та правопорядку в країні; недосконалість законодавства; політична корупція, зневажливе ставлення до права та закону, починаючи від політичного керівництва країни, в діяльності органів державної влади та місцевого самоврядування, а також серед широких верст населення; корумпованість судової гілки влади; неефективність діяльності правоохоронних органів тощо. Це призводить до правового нігілізму, беззаконня та безкарності, що перешкоджає забезпеченню елементарної справедливості в суспільстві, реалізації українських національних інтересів, забезпеченню прав і свобод людини та громадянина, і стає гальмом розвитку та причиною невдач реформ в Україні.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У сучасній науковій літературі існує чимало досліджень, присвячених проблематиці розвитку реформування сфери юстиції, судочинства та правосуддя.

Загальнотеоретичні проблеми управління адміністративно-політичною діяльністю в Україні досліджували: В. Авер'янов, О. Бандурка, Ю. Битяк, О. Гетманець, І. Голосніченко, Р. Калюжний, С. Ківалов, В. Комаров, Т. Коломоєць, В. Колпаков, А. Комзюк, В. Конопльов, Т. Кравцова, К. Левченко, Н. Матюхіна, Р. Мельник, В. Петков, О. Синявська та інші. Специфіку функціонування правової системи та сфери юстиції у складі державно-управлінського комплексу вивчали: Н. Железняк, О. Іваненко, І. Микульця, Л. Тацій, О. Федькович та інші. Функціонування органів юстиції у різних європейських країнах стало предметом дослідження таких науковців: Р. Будецького, М. Горбачевої, Г. Кулікова, І. Микульці, О. Федьковича, О. Чумака та інших. Окремі аспекти судової реформи досліджували: В. Бринцев, В. Бойко, В. Кривенко, О. Коротун, М. Козюбра, Р. Куйбіда, В. Маляренко, О. Мерза В. Опришко, В. Онопенко, Д. Притика, В. Стефанюк, А. Стрижак. Незважаючи на значну кількість публікацій, які стосуються як сфери юстиції, судочинства та правосуддя, так і теорії державного управління, у науковій літературі особливості реформування у сфері юстиції, судочинства та правосуддя як чинник формування політичної асоціації між Україною та ЄС залишається недослідженою проблемою.

Виокремлення невирішених раніше частин загальної проблеми. Зважаючи на прагнення Української держави реалізувати євроінтеграційний напрям свого розвитку, існує необхідність комплексного аналізу та узагальнення процесу реформування у сфері юстиції, судочинства та правосуддя як важливого чинника формування політичної асоціації між Україною та ЄС.

Виклад основного матеріалу. Політична частина Угоди про асоціацію між Україною та ЄС була підписана 21 березня 2014 р. у Брюсселі. 27 червня 2014 р. на саміті у Брюсселі Президент П. Порошенко від України, країни-члени та керівництво ЄС підписали повний текст Угоди про асоціацію. Після підписання 27 червня 2014 р. ратифікація Угоди про асоціацію між Україною та ЄС відбулася 16 вересня 2014 р. одночасно на засіданні Верховної Ради України та Європейського парламенту, що проходило в он-лайн режимі. Україна, таким чином, скористалася ініціативою “Східне партнерство”, у межах Європейської політики сусідства, яка замислювалася як універсальний інструмент для підвищення рівня безпеки Європейського Союзу шляхом створення “кола друзів”, “поясу добробуту і процвітання” у країнах навколо ЄС. З цією метою ЄС запропонував для країн-партнерів, які розділяють ідеологію та принципи політики сусідства, новий формат відносин – “політична асоціація та економічна інтеграція” – шляхом укладання, підписання та реалізації Угоди про асоціацію.

Угоди про асоціацію з ЄС укладаються згідно зі ст. 217 Договору про функціонування ЄС, в якому зазначено: “Союз може укласти з однією чи кількома третіми країнами, чи міжнародними організаціями угоди про створення асоціації, яка характеризується взаємними правами та обов’язками, спільними діями і особливими процедурами”. Угоди про

асоціацію мають певні ознаки, закріплені правом ЄС: 1) взаємні права та обов'язки; 2) спільні дії та спеціальні процедури; 3) особливі відносини між ЄС та третьою країною; 4) участь третьої країни у системі ЄС [1].

Угода про асоціацію між ЄС і Україною оновлює систему спільних інститутів, поглиблює двосторонні відносини в усіх сферах співпраці, посилює політичну асоціацію та економічну інтеграцію, закріплюючи взаємні права і обов'язки. Зокрема, Угода про асоціацію між Україною та ЄС визначає:

- загальні цілі та принципи співробітництва та конвергенції України та ЄС у сфері закордонних справ та політики безпеки;
- рівні та формати політичного діалогу в межах політичної асоціації;
- напрямки взаємодії у сфері закордонних справ та політики безпеки;
- напрямки взаємодії у сферах юстиції, свободи і безпеки;
- зобов'язання України щодо проведення реформ з метою утвердження верховенства права та зміцнення інституцій, у сфері правоохоронної діяльності та встановлення правосуддя, зміцнення судової системи;
- зобов'язання України щодо захисту персональних даних;
- діалог у сфері міграції, нелегальної міграції, протидії торгівлі людьми тощо;
- створення умов для працівників, які працюють за кордоном;
- запровадження безвізового режиму для України;
- співпрацю з метою боротьби з відмиванням грошей та фінансуванням тероризму, незаконним обігом наркотиків, організованою злочинністю, тероризмом;
- розвиток співробітництва у сфері надання правової допомоги у цивільних та кримінальних справах;
- функціонування нових форматів та рівнів співробітництва між Україною та ЄС на рівні Ради та Комітету з питань асоціації, Парламентського комітету з питань асоціації [2].

Важливою складовою формування політичної асоціації між Україною та ЄС є утвердження верховенства права та укріплення інституцій у сфері юстиції, судової та правоохоронної системи. Ст. 14 Угоди про асоціацію передбачає співробітництво у сфері юстиції, свободи та безпеки з метою зміцнення судових і правоохоронних органів, підвищення їх ефективності, гарантування незалежності та неупередженості судової гілки влади, боротьби з корупцією, забезпечення прав та свобод людини [3].

У розділі “Юстиція” у Плані дій “Україна – ЄС” у сфері юстиції, свободи та безпеки” розкривається, насамперед, зміст судочинства та потреба його вдосконалення відповідно до необхідності гармонізації взаємодії між Україною та ЄС за такими основними напрямками:

- акцентування уваги на підвищенні рівня компетентності, незалежності та неупередженості вітчизняних суддів;
- здійснення правових реформ в Україні відповідно до норм Концепції вдосконалення судівництва для утвердження справедливого суду в Україні відповідно до європейських стандартів, на потребі імплементації якої

особливим чином наголошують норми Плану дій “Україна – ЄС у сфері юстиції, свободи та безпеки”;

- уніфікація української законодавчої бази, яка стосується діяльності Конституційного Суду України (далі – КСУ) в світлі висновку Венеціанської Комісії Ради Європи;

- запровадження ефективної системи адміністративного судочинства в Україні відповідно до позитивного досвіду європейських країн та підтримка України з боку Євросоюзу;

- формування належної системи правового захисту громадян в Україні, покращення доступу до правосуддя та посилення адміністративних спроможностей судової системи держави;

- покращення кваліфікаційних компетентностей суддів та осіб, що претендують на ці посади, шляхом доступу їх до спеціального навчання та підвищення рівня неупередженості і незалежності суддів на основі критеріїв об’єктивного спрямування;

- вжиття заходів щодо прийняття Кодексу судової етики та формування спеціальної комісії для проведення дисциплінарних слухань стосовно недобросовісних суддів;

- формування електронної бази даних, яка має містити інформацію про усі судові рішення, прийняті та винесені на території України протягом визначеного періоду;

- підтримка формування незалежної та впливової професійної асоціації адвокатів;

- спрямування зусиль на реформування української прокуратури відповідно до правових норм Плану дій Ради Європи;

- підвищення професійного рівня працівників системи судочинства на основі дотримання прав людини відповідно до Європейської конвенції про права людини [4].

Президент України П. Порошенко 20 травня 2015 р. затвердив своїм Указом Стратегію реформування судоустрою, судочинства та суміжних правових інститутів на 2015 – 2020 роки, яка була підготовлена Радою з питань судової реформи за участю експертів проекту ЄС “Підтримка реформ у сфері юстиції” [5]. Ця стратегія передбачала два етапи реформи: оновлення законодавства, спрямоване на відновлення довіри до судової влади та суміжних правових інститутів в Україні; системні зміни в законодавстві, зокрема прийняття змін до Конституції України та комплексна побудова інституційних спроможностей відповідних правових інститутів. У ній окреслювалися часові проміжки, в яких було заплановано провести судову реформу.

Конкретні завдання міністерств та інших органів влади щодо впровадження у зазначеній вище стратегії передбачені у відповідному Плані дій. Кабінетом Міністрів України було також визначено механізм впровадження Плану дій щодо реалізації положень Стратегії реформування судоустрою, судочинства та суміжних правових інститутів на

2015 – 2020 рр. [6]. 21 жовтня 2015 р. на засіданні Кабінету Міністрів України схвалено Концепцію судової реформи, яка передбачала:

- покращення кадрового забезпечення апарату суду, укрупнення окремих елементів системи на відповідних рівнях (зокрема створення міжрайонних судів, укрупнення апеляційних округів);

- зміну вимог щодо віку та професійного стажу для кандидатів на посаду судді;

- наділення органів суддівського врядування повноваженнями щодо представництва судової гілки влади загалом;

- створення єдиного органу суддівського самоврядування з об'єднаними повноваженнями Вищої ради юстиції та Вищої кваліфікаційної комісії;

- передання органам, що відповідають за формування суддівського корпусу й притягнення суддів до дисциплінарної відповідальності, права надання згоди на вжиття запобіжних заходів, пов'язаних із обмеженням волі судді;

- запровадження інституту відряджень суддів до інших судів із метою регулювання навантаження;

- впровадження та широке застосування суду присяжних.

Реформування судової системи передбачалося здійснювати впродовж п'яти років, вона повинна була охопити всі державні інституції і сприяти підвищенню рівня довіри до українських судів у її громадян та європейських партнерів.

Прийнятий 12 лютого 2015 р. Закон України “Про забезпечення права на справедливий суд” передбачав: запровадження інституту кваліфікаційного оцінювання професійного рівня судді та перевірки добросовісності суддів; введення суддівського дос'є, в якому міститимуться усі дані про суддю і відомості про його кар'єру; удосконалення процедури спеціальної підготовки кандидата на посаду судді; удосконалення інституту дисциплінарної відповідальності суддів; визначення нового порядку формування складу Вищої кваліфікаційної комісії суддів України та Вищої ради юстиції на прозорих умовах і конкурсних засадах; встановлення порядку безпосереднього звернення із заявами про перегляд судових рішень до Верховного Суду України [7].

Закон України “Про забезпечення права на справедливий суд” все ж не виправдав повною мірою покладені на нього очікування і не виконав свого основного призначення – реалізувати на практиці право українських громадян на справедливий суд. При його прийнятті було повністю враховано лише 27 рекомендацій органів Ради Європи у судовій сфері, 21 рекомендацію було враховано частково, однак рекомендації щодо обмеження політичного впливу Президента та Парламенту на судову систему було проігноровано [8]. Доцільно визнати також, що прийняття цього закону мало також і позитивне значення, оскільки ним передбачалося: запровадження конкурсного порядку добору на всі суддівські посади, зокрема на суди вищого рівня; вираховування у кар'єрі кожного судді його

попередньої діяльності (кількість прийнятих ним рішень, кількість скасованих рішень, загальне навантаження, відповідність стилю життя легальним доходам тощо); підвищення відкритості діяльності суддів, оскільки усі присутні на судовому засіданні отримували право здійснювати його відеозапис без спеціального дозволу суду, а судові рішення відтепер мали оприлюднюватися в єдиному державному реєстрі. Однак, унаслідок відсутності відповідних змін до процесуальних кодексів, на практиці прогресивні положення цього закону не завжди можна було реалізувати. Запропонований закон також забезпечив пряме оскарження рішень вищих судів до Верховного Суду і розширив підстави для такого оскарження. Це надало можливості Верховному Суду переглядати справи не лише у разі неоднакового застосування норм матеріального, але й також процесуального права. Тут йдеться про можливість оскарження судового рішення, яке перешкоджає подальшому провадженню у справі або яке прийнято з порушенням правил юрисдикції або підсудності справ.

Усі діючі судді повинні пройти первинне кваліфікаційне оцінювання, тестування і співбесіду перед Вищою кваліфікаційною комісією суддів (далі – ВККС). У разі невдалого проходження оцінювання, суддю має бути відсторонено від посади і направлено до Національної школи суддів для навчання. Якщо ж після цього суддя повторно отримує негативний висновок, то він може бути звільнений за порушення присяги. Декілька сотень суддів пройшли відповідну перевірку, однак, з огляду на ухвалення нової редакції закону та запровадженням іншої процедури перевірки здатності судді здійснювати правосуддя, у жовтні 2017 р. ВККС оголосила про початок оцінювання для суддів, у яких закінчилися повноваження; суддів віком 60 років і старше; суддів апеляційних судів. Рада суддів ініціювала звернення до Конституційного Суду, аби визнати звільнення судді за наслідками оцінювання неконституційним, що також виглядає як протидія будь-яким спробам очистити суддівський корпус [9].

Для забезпечення деполітизації та незалежності судової влади, підвищення професійних стандартів судочинства та забезпечення попередження етичних і корупційних ризиків, а також виконання рекомендацій Венеціанської комісії, 2 червня 2016 р. було прийнято Закон України “Про внесення змін до Конституції України (щодо правосуддя)” [10, 11]. Цим законом: усунуто Верховну Раду України з процесу призначення суддів, введено безстрокове призначення суддів за поданням Вищої ради правосуддя, підвищено вимоги до суддівського корпусу, підвищено відповідальність суддів шляхом обмеження імунітету лише до функціонального.

З метою реалізації нових положень Конституції України щодо правосуддя та продовження виконання запланованих етапів судової реформи, прийнято Закон України “Про судоустрій і статус суддів” [12]. Верховний Суд України мав розпочати свою роботу у першому півріччі 2017 р. Оголошувався конкурс на зайняття вакантних посад суддів. Районні, міжрайонні, районні у містах, міські, міськрайонні суди продовжували

здійснювати свої повноваження до утворення та початку діяльності місцевого окружного суду, юрисдикція якого розповсюджується на відповідну територію. Передбачалося проведення моніторингу способу життя судді, а також подання ним щорічно до 1 лютого декларації доброчесності та декларації родинних зв'язків; утворювалася Громадська рада доброчесності із правозахисників та журналістів, яка сприятиме Вищій кваліфікаційній комісії суддів України у встановленні відповідності судді (кандидата на посаду) критеріям професійної етики та доброчесності.

Найвідчутнішою та найшвидшою зміною у суддівській системі стало часткове скасування суддівської недоторканності. Так, раніше жодного суддю не можна було затримати навіть на місці злочину, доки Верховна Рада України не дасть згоди на його арешт. З Конституції прибрали норму про повну суддівську недоторканність. У разі затримання судді під час або одразу після вчинення тяжкого злочину ніякої згоди взагалі не буде потрібно. В інших випадках згоду на затримання судді даватиме Вища рада правосуддя (реформована Вища рада юстиції). Водночас скасовується можливість притягнення судді до відповідальності за винесення умисно неправосудного рішення або за порушення присяги. Судова реформа передбачала скасування низки судів та створення на їхньому місці нових із набранням суддів на конкурсах.

Окрім того, на місцевому рівні в судах першої інстанції, до яких найчастіше звертаються громадяни, розпочалася переатестація суддів – кваліфікаційне оцінювання. Венеціанська комісія раніше наголошувала, що така абсолютна переоцінка усіх суддів ставить під сумнів незалежність судової гілки влади і її потрібно проводити поетапно. Законом передбачене проведення моніторингу способу життя судді для перевірки відповідності його рівня життя задекларованим доходам. Також відтепер суддя повинен, крім декларації про доходи, подавати декларацію сімейних зв'язків і декларацію добропорядності. Неподання зазначених декларацій може стати основою для притягнення судді до кримінальної відповідальності та звільнення. Переатестація чекає на всі суди, які не реформують.

Законом скасовується 5-річний строк призначення суддів, вони призначаються винятково безстроково, що позитивно вплине на незалежність суддів. Верховна Рада України фактично позбавляється можливості вирішувати долю суддів. Своєю чергою, повноваження Президента України здебільшого не обмежуються. Для прикладу, саме Президент продовжує призначати суддів на посади (проте вже безстроково), вносити до парламенту законопроекти про ліквідацію або створення судів, приймати суддів до присяги, підписувати посвідчення судді.

Також конституційні зміни передбачають реорганізацію Вищої ради юстиції у Вищу раду правосуддя (далі – ВРП), кінцевим строком для обрання його членів установлено 30 квітня 2019 р. Кількість членів ради збільшується на один – до 21, але при цьому з її складу вилучаються міністр юстиції та генеральний прокурор. Вища рада правосуддя матиме право відстороняти, переводити, звільняти суддів і подавати Президентові подання

на їхнє призначення. Також рада матиме право давати згоду на затримання й арешт суддів. Від Вищої кваліфікаційної комісії суддів до ВРП переходить право притягувати суддів і прокурорів до дисциплінарної відповідальності. Окрім того, ВРП отримує право призначати керівництво Служби судової охорони та Державної судової адміністрації – органу, відповідального за матеріально-технічне забезпечення судів. Таким чином, Президент України і Верховна Рада України втрачають права звільняти суддів, але у глави держави залишається право їх призначати.

Окрім того, передбачене позбавлення Президента права створювати суди і закріплення за парламентом повноважень щодо створення, ліквідації та реорганізації судів. Також передбачено позбавлення Президента, парламенту і з'їзду суддів права звільняти суддів Конституційного Суду – суддя зможе бути звільнений тільки за рішенням не менше 2/3 складу КСУ.

Закон підвищує від 25 до 30 років мінімальний вік для заняття посади судді й при цьому вводить систему конкурсного відбору для призначення суддів. Підвищення вимог щодо віку (до 30 років) та досвіду роботи (до 5 років) до кандидатів на посаду судді повинно однозначно підвищити якість правосуддя в Україні.

Також, відповідно до конституційних змін, в Україні захищати громадян у суді можуть лише адвокати. Доцільно також зазначити, що без подальших змін до законодавства про адвокатуру та адвокатську діяльність громадяни навряд чи виграють від таких змін, оскільки якість надання адвокатських послуг не зміниться.

Закон чітко визначає роль Верховного Суду в Україні. Передбачається ліквідація вищих спеціалізованих судів і створення нової структури Верховного Суду як єдиного суду касаційної інстанції. Указом Президента України від 10.11.2017 р. було визначено перелік осіб, призначених на посади у Верховний Суд [13]. Закон “Про судоустрій і статус суддів” містить досить широкий перелік повноважень Верховного Суду, зокрема:

- здійснює правосуддя як суд касаційної інстанції, а у випадках, визначених процесуальним законом, як суд першої або апеляційної інстанції, в порядку, встановленому процесуальним законом;

- здійснює аналіз судової статистики, узагальнення судової практики;

- надає висновки щодо проектів законодавчих актів, які стосуються судоустрою, судочинства, статусу суддів, виконання судових рішень та інших питань, пов'язаних із функціонуванням системи судоустрою;

- надає висновок про наявність чи відсутність у діяннях, у яких звинувачується Президент України, ознак державної зради або іншого злочину; вносить за зверненням Верховної Ради України письмове подання про неспроможність виконання Президентом України своїх повноважень за станом здоров'я;

- звертається до Конституційного Суду України щодо конституційності законів, інших правових актів, а також щодо офіційного тлумачення Конституції України;

– забезпечує однакове застосування норм права судами різних спеціалізацій у порядку та спосіб, визначені процесуальним законом;

– забезпечує апеляційні та місцеві суди методичною інформацією з питань правозастосування [14].

Окрім того, за внесеними до закону змінами додалось повноваження забезпечення апеляційних та місцевих судів методичною інформацією з питань правозастосування.

Верховний Суд України розпочав свою роботу з 2017 р. Оголошувався конкурс на зайняття вакантних посад суддів. Районні, міжрайонні, районні у містах, міські, міські районні суди продовжували здійснювати свої повноваження до утворення та початку діяльності місцевого окружного суду, юрисдикція якого розповсюджується на відповідну територію. Наразі існують дві юридичних особи (“Верховний Суд” і “Верховний Суд України”), а не два суди. Юридичну особу “Верховний Суд України” має бути припинено, але цю процедуру ще не завершено і досі. Виконуючи обов’язки Голови Верховного суду, В. Гуменюк оприлюднив листа від імені суддів Верховного Суду України, в якому висловив незгоду з ліквідацією зазначеного суду, вважаючи, що в Конституції йдеться лише про перейменування органу, а не про ліквідацію. Конституційний Суд України підтвердив таку позицію суддів Верховного Суду України, зазначивши, що має місце лише зміна назви органу, а не його ліквідація [15]. При цьому процесуальну діяльність здійснює винятково новий Верховний Суд.

Закон України “Про Вищу раду правосуддя” від 23.09.2016 р. створював правове підґрунтя для незалежності судової влади і її функціонування на засадах відповідальності, підзвітності суспільству [16]. Він визначав статус, повноваження та організацію роботи Вищої ради правосуддя, яка є головним органом у питаннях суддівської кар’єри, має право приймати рішення про призначення, звільнення та переведення суддів, надавати дозвіл на їх затримання, арешт, відсторонення.

Законом “Про судоустрій і статус суддів” також передбачено створення Вищого антикорупційного суду, Вищого суду з питань інтелектуальної власності та місцевих окружних судів. Відповідно до згаданих положень, 7 липня 2018 р. набув чинності Закон України “Про Вищий антикорупційний суд”, який чітко визначив такі повноваження:

– здійснення правосуддя як суд першої та апеляційної інстанцій у кримінальних провадженнях щодо злочинів, віднесених до його юрисдикції (підсудності) процесуальним законом, а також шляхом здійснення у випадках та порядку, визначених процесуальним законом, судового контролю за дотриманням прав, свобод та інтересів осіб у таких кримінальних провадженнях;

– аналіз судової статистики, вивчення та узагальнення судової практики у кримінальних провадженнях, віднесених до його підсудності, інформування про результати узагальнення судової практики Верховного Суду та надання йому пропозиції до висновків щодо проектів законодавчих актів, які стосуються організації та діяльності Вищого антикорупційного

суду, спеціальних вимог до суддів цього суду та гарантій їх діяльності, а також оприлюднення їх на своєму офіційному веб-сайті [17].

Вищий суд з питань інтелектуальної власності є вищим спеціалізованим судом у судовій системі України, утворений Указом Президента від 29.09.2017 р. [18]. Суддею Вищого суду з питань інтелектуальної власності може бути особа, яка відповідає вимогам до кандидатів на посаду судді, за результатами кваліфікаційного оцінювання підтвердила здатність здійснювати правосуддя у Вищому суді з питань інтелектуальної власності. Він повинен відповідати одній із таких вимог: має стаж роботи на посаді судді не менше трьох років; має досвід професійної діяльності представника у справах інтелектуальної власності (патентного повіреного) щонайменше п'ять років; має досвід професійної діяльності адвоката щодо здійснення представництва в суді у справах щодо захисту прав інтелектуальної власності щонайменше п'ять років; має сукупний стаж (досвід) роботи (професійної діяльності) відповідно до вимог, визначених пунктами 1 – 3 цієї частини, щонайменше п'ять років. До компетенції Вищого суду з питань інтелектуальної власності належать спори, пов'язані з авторським правом, торговельними марками, патентами на винаходи тощо. Раніше ці справи розглядали районні та господарські суди. З початком його роботи справи розглядатимуться за процесуальними правилами Господарського процесуального кодексу України, а касаційною інстанцією буде окрема палата Касаційного господарського суду у складі Верховного Суду.

Оскільки Україна є індустріальною державою з потужним машинобудуванням, авіабудуванням, інноваційними конструкторськими розробками у багатьох сферах економіки, розвинутим ІТ-сектором, то посилення юридичного захисту прав інтелектуальної власності є важливим чинником економічного розвитку українського суспільства. Окрім того, неупереджений, оперативний і професійний розгляд усіх спорів із інтелектуальної власності в одному новоутвореному суді може стати потужним позитивним сигналом для зарубіжних інвесторів та для розвитку інноваційних технологій в Україні.

Законом передбачено, що підтримання громадського порядку в суді, припинення проявів неповаги до суду, а також охорону приміщень суду, органів та установ системи правосуддя, виконання функцій щодо державного забезпечення особистої безпеки суддів та членів їхніх сімей, працівників суду, забезпечення безпеки учасників судового процесу здійснює Служба судової охорони, яка повинна була в повному обсязі розпочати виконання повноважень з 1 січня 2018 р. Попри наявність відповідного бюджетного фінансування, процес створення служби судової охорони в 2017 р. не відзначався активністю. Остання редакція Закону “Про судоустрій і статус суддів” від 12.07.2018 р. містить перелік повноважень Служби судової охорони, зокрема:

– забезпечує пропуск осіб до будинків (приміщень) судів, органів та установ системи правосуддя та на їх територію транспортних засобів;

– забезпечує підтримання та реагує на порушення громадського порядку при розгляді справ судом, вживає заходів до припинення проявів неповаги до суду;

– здійснює заходи з охорони, забезпечення недоторканності та цілісності приміщень судів, органів і установ системи правосуддя, недоторканності та цілісності розташованого у таких приміщеннях майна, запобігання, недопущення чи припинення протиправних дій щодо нього;

– здійснює заходи із запобігання загрозам особистій безпеці суддів, членів їх сімей, працівників суду, а також у суді – учасників судового процесу, виявлення та нейтралізації таких загроз; вживає у разі надходження від судді відповідної заяви необхідних заходів для забезпечення безпеки судді, членів його сім'ї;

– реагує у межах наданих законом повноважень на протиправні дії, пов'язані з посяганням на суддів, членів їх сімей, працівників суду, учасників судового процесу.

З метою впровадження конституційних змін щодо правосуддя прийнято нову редакцію Закону “Про Конституційний Суд України” [19]. Серед іншого, цей закон містить новий для України механізм конституційної скарги, право на який закріплене в оновленій ст. 55 Основного закону. Відтак, фізичні та юридичні особи отримали можливість звертатися до Конституційного Суду зі скаргами в разі, якщо вони вважають, що застосований в остаточному судовому рішенні в їх справі закон суперечить Конституції України.

Ухвалені 3 жовтня 2017 р. нові редакції процесуальних кодексів Законом України “Про внесення змін до Господарського процесуального кодексу України, Цивільного процесуального кодексу України, Кодексу адміністративного судочинства України” передбачають кардинальний крок у сфері електронного доступу до правосуддя – створення єдиної судової інформаційно-телекомунікаційної системи, що має забезпечити обмін документами в електронній формі між судами, між судом та учасниками судового процесу, між учасниками судового процесу. Також встановлено, що суд буде проводити розгляд справи в електронній формі з можливістю використання електронних доказів.

Процес імплементації європейських стандартів у сфері судочинства в національне законодавство є досить непростим і довготривалим, адже йдеться про зміни не лише в інституційній і законодавчій, а й у ментальній сферах. Найважливіший показник якості правосуддя – справедливе, законне, обґрунтоване судове рішення, що є результатом правозастосовної діяльності судді. У процесі наближення до європейських стандартів у сфері правосуддя Україна має забезпечити єдність судової практики щодо однотипних правових спорів. Відповідність судової практики стандарту правової передбачуваності може суттєво знизити робоче навантаження на суддів, бюджетні витрати на утримання судової системи, а також сприятиме своєчасному захисту права.

Прийнятий Верховною Радою України 14 жовтня 2014 р. Закон України “Про прокуратуру” скасовував організаційно-розпорядчі документи, які регламентували порядок організації прокурорського нагляду за дотриманням і застосуванням законів [20]. Законом України “Про внесення змін до Конституції України (щодо правосуддя)” продовжено реформування прокуратури, яку було позбавлено низки функцій, решту докорінно змінено, визначено повноваження прокуратури, які, зокрема, забезпечать ретельніше і якісніше досудове розслідування. 30 вересня 2016 р. набули чинності більшість нових положень Конституції України стосовно функцій прокуратури [21]. Закон України “Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо діяльності Генеральної прокуратури” забезпечує незалежність прокурорської діяльності за допомогою органів самоврядування та посилює відповідальність прокурорів [22].

З метою імплементації Закону України “Про прокуратуру”, затверджено нову структуру Генеральної прокуратури та регіональних прокуратур і скорочено штатну чисельність органів прокуратури України на більш ніж 3 000 одиниць.

Внесено зміни до Закону України “Про прокуратуру” в частині удосконалення та особливостей застосування окремих положень [23]. Закон визначає порядок дисциплінарного провадження щодо прокурорів, добору прокурорів та їх дисциплінарної відповідальності, перелік адміністративних посад військових прокуратур, Спеціалізованої антикорупційної прокуратури, порядок призначення на ці посади. Проведено конкурсний відбір із формування місцевих прокуратур.

З метою встановлення європейських стандартів виконання рішень суду, оптимізації стадій виконавчого провадження і строків проведення виконавчих дій, прийнято Закони України “Про виконавче провадження” [24] та “Про органи та осіб, які здійснюють примусове виконання судових рішень і рішень інших органів” [25].

Забезпечено умови дотримання верховенства права і права громадян на справедливий суд. Було відкрито 434 бюро правової допомоги як відокремлені структурні підрозділи місцевих центрів із надання безоплатної вторинної правової допомоги [26].

У сфері правової допомоги у цивільних та кримінальних справах підписано Угоду про співпрацю між Україною та Європейською організацією з питань юстиції [27]. Проект закону “Про ратифікацію Угоди про співробітництво з Євроюстом” був прийнятий 8 лютого 2017 р. Для реалізації завдань, передбачених пріоритетом реформ правосуддя, українська сторона залучає експертну та фінансову допомогу проектів: “Підтримка реформ у сфері юстиції в Україні” (ЄС), фінансування – 8,57 млн євро на період 07.10.2013 – 06.12.2016 рр.; “Освіта суддів – для економічного розвитку” (Канада), фінансування – 5,8 млн канадських дол. на період 01.04.2012 – 31.03.2017 рр. тощо.

Україна та ЄС розвивають співробітництво у сфері правосуддя та судоустрою, спрямоване, зокрема, на підвищення ефективності діяльності

судової влади, гарантування її незалежності та неупередженості. Детальніше відносини європейської та української сторін у сфері юстиції розкриті у Новому порядку денному у сфері юстиції, свободи та безпеки – документі, у якому Євросоюз та Україна домовилися поглиблювати взаємодію. Він був представлений у Києві на п'ятому засіданні Підкомітету “Юстиція, свобода та безпека” 22 березня 2019 р., де обговорювалися пріоритетні напрямки співробітництва між Україною та Європейським Союзом [28]. Цей комплексний документ розроблений Міністерством юстиції України за сприяння європейської сторони та представників ключових інституцій України у сфері юстиції.

Основний акцент у Новому порядку денному у сфері юстиції, свободи та безпеки зроблено на судовій реформі в Україні. Як свідчать результати опитування професійних юристів, яке було здійснене в межах Програми USAID “Нове правосуддя”, довіра до судової системи в країні зросла – у 2017 р. цей показник становив 38%, а у 2018 р. – 41% [29].

Ініціативи, викладені в документі щодо покращення функціонування судової системи України, опрацьовуються європейською стороною. Співпраця на сучасному етапі засвідчує, що європейці цілком підтримують розширення взаємодії з Україною, питання лише у конкретизації спільних заходів. Таким чином, можна стверджувати, що реалізація Нового порядку денного вигідна як для Європейського Союзу, так і для України. Це підтверджується висновками засідання Підкомітету асоціації у сфері юстиції, свободи та безпеки, яке проходило у березні 2019 р. і відповідно до якого напрацьовуються практичні заходи для і взаємовигідного співробітництва між сторонами.

Отже, співпраця між Україною та ЄС в сфері юстиції має нормативну базу, яка врегульовує загальні напрями двосторонньої взаємодії. Проте для того, щоб ці відносини продовжували гармонійно розвиватися, необхідно, щоб правове забезпечення було достатнім у всіх галузях такої взаємодії. Тому Україні потрібно працювати над тим, щоб поглиблювати та розширювати взаємовигідні відносини і реалізовувати свої євроінтеграційні прагнення в довгостроковій перспективі.

Водночас, при здійсненні реформ у сфері юстиції, судочинства та правосуддя, Україна не змогла подолати основні проблеми, які гальмують впровадження у ній прогресивних змін, до яких належать такі: корумпованість усіх гілок влади, що має безпосереднє відношення до діяльності та ефективності функціонування також органів юстиції, судочинства та правосуддя; низький рівень виконання судових рішень у країні, що знижує довіру населення України до органів судової влади, погіршує соціально-економічний розвиток країни та негативно впливає на імідж держави на міжнародній арені; низький рівень правосвідомості населення, що потрібно змінювати шляхом покращення роботи територіальних управлінь Міністерства юстиції України та підвищення позитивного іміджу правової сфери та сфери юстиції серед населення

України; неналежне виконання норм та положень міжнародних договорів та конвенцій стосовно забезпечення прав та свобод людини і громадянина.

Висновки і перспективи подальших розвідок. Реформи у сфері юстиції, судочинства та правосуддя є важливим чинником формування політичної асоціації між Україною та ЄС. ЄС у співпраці з міжнародними партнерами активно підтримує здійснення реформ та надалі оптимістично оцінює прогрес України. Проте, щоб досягти результатів повною мірою, необхідно активніше їх впроваджувати в ключових сферах, насамперед у сфері судочинства та правосуддя. Важливо перейти від ухвалення законів і створення інституцій до повного виконання цих реформ, щоб українські громадяни могли скористатися з переваг реформ. Окрім того, при здійсненні реформ у сфері юстиції, судочинства та правосуддя, Україна не змогла подолати основні проблеми, які гальмують впровадження у ній прогресивних змін, до яких належить, передусім, корумпованість усіх гілок влади, що має безпосереднє відношення до діяльності та ефективності функціонування також органів юстиції, судочинства та правосуддя. Тому до стратегічних цілей реформування у сфері юстиції, судочинства та правопорядку України на сучасному етапі належать: протидія та запобігання корупції в органах юстиції, судочинства та правосуддя; сприяння розбудові правової держави та громадянського суспільства; втілення принципу верховенства права; удосконалення законодавства і практики його застосування, тобто створення відносно стабільної та надійної нормативно-правової бази державних реформ; боротьба зі злочинністю та порушенням законодавства на рівні функціонування органів юстиції; підтримка самостійності і незалежності вітчизняної юстиції; зміцнення охорони і захисту прав людини; підвищення рівня правової культури населення, подолання правового нігілізму й ідеалізму.

Судова реформа залишилася незавершеною, тому Президент України В. Зеленський у 2021 р. ініціював проведення нової судової реформи, зміст та особливості реалізації якої стануть предметом нашого подальшого дослідження.

Список використаної літератури

1. Договір про функціонування ЄС. URL : http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/994_b06 (дата звернення: 02.03.2021).

2. Угода про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони. URL : http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/984_011 (дата звернення: 02.03.2021).

3. Там само.

4. План дій Україна – ЄС у сфері юстиції, свободи та безпеки. URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_956#Text (дата звернення: 02.03.2021).

5. Про Стратегію реформування судоустрою, судочинства та суміжних правових інститутів на 2015 – 2020 роки : Указ Президента України № 276

від 20.05.2015 р. URL : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/276/2015> (дата звернення 02.03.2021).

6. План дій щодо реалізації положень Стратегії реформування судоустрою, судочинства та суміжних правових інститутів на 2015 – 2020 рр. URL : <http://www.reforms.in.ua/Content/download/Reforms/Judical.pdf> (дата звернення: 02.03.2021).

7. Про забезпечення права на справедливий суд: Закон України № 192-VIII від 12.02.2015 р. URL : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/192-19> (дата звернення: 02.03.2021).

8. Куйбіда Р., Руда Т. Право на справедливий суд: інші аспекти // Українська Гельсінська спілка. 2016. URL : https://helsinki.org.ua/pravo-na-spravedlyvuj-sud-inshi-aspekty-r-kujbida-t-ruda-tsentr-polityko-pravovyh-reform/#_ftn1 (дата звернення: 02.03.2021).

9. Там само.

10. Спільний висновок Венеціанської Комісії та Директорату з прав людини й верховенства права щодо судоустрою та статусу суддів і змін до Закону “Про Вищу раду юстиції України”. URL : <http://www.venice.soe.int/webforms/documents/?pdf=CDL-AD%282015%29007-e> (дата звернення: 02.03.2021).

11. Про внесення змін до Конституції України (щодо правосуддя) : Закон України № 1401-VIII від 02.06.2016 р. URL : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1401-19> (дата звернення: 02.03.2021).

12. Про судоустрій і статус суддів : Закон України № 1402-VIII від 02.06.2016 р. URL : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1402-19> (дата звернення: 02.03.2021).

13. Про призначення суддів Верховного Суду : Указ Президента України № 357/2017 від 10.11.2017 р. URL : <https://www.president.gov.ua/documents/3572017-22958> (дата звернення: 02.03.2021).

14. Про судоустрій і статус суддів...

15. Калашник П. Конституційний суд визнав незаконною ліквідацію Верховного суду за реформою 2016 року. URL : <https://hromadske.ua/posts/konstitucijnij-sud-viznav-nezakonnoyu-likvidaciyu-verhovnogo-sudu-za-reformoyu-2016-roku> (дата звернення: 02.03.2021).

16. Про Вищу раду правосуддя : Закону України № 5180 від 23.09.2016 р. URL : http://zib.com.ua/ua/print/125707-zakon_pro_vischu_radu_pravosuddya_tekst_proektu_5180.html (дата звернення: 02.03.2021).

17. Про Вищий антикорупційний суд : Закон України № 2447-VIII від 07.06.2018 р. URL : <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2447-19> (дата звернення: 02.03.2021).

18. Про утворення Вищого суду з питань інтелектуальної власності : Указ Президента України № 299/2017 від 29.09.2017 р. URL : <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/299/2017> (дата звернення: 02.03.2021).

19. Про Конституційний Суд України : Закон України № 2136-VIII від 13.07.2017 р. URL : <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2136-19> (дата звернення: 02.03.2021).

20. Про прокуратуру : Закон України № 1697-VII від 14.10.2014 р. URL : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1697-18> (дата звернення: 02.03.2021).

21. Про внесення змін до Конституції України (щодо правосуддя)...

22. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо діяльності Генеральної прокуратури України : Закон України № 1355-VIII від 12.07.2016 р. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1355-19#Text> (дата звернення: 02.03.2021).

23. Про внесення змін до Закону України “Про прокуратуру” (щодо удосконалення та особливостей застосування окремих положень) : Закон України № 578-VIII від 02.07.2015 р. URL : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/578-19> (дата звернення: 02.03.2021).

24. Про виконавче провадження: Закони України № 1404-VIII від 02.06.2016 р. URL : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1404-19> (дата звернення: 02.03.2021).

25. Про органи та осіб, які здійснюють примусове виконання судових рішень і рішень інших органів : Закон України № 1403-VIII від 02.06.2016 р. URL : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1403-19/page> (дата звернення: 02.03.2021).

26. Звіт про виконання Порядку денного асоціації та Угоди про асоціацію між Україною та ЄС (за 2015 р.). URL : file:///C:/Users/Admin/Downloads/AA_GOEI_REPORT_Dec_2015_final_February_ukr.pdf (дата звернення: 02.03.2021).

27. Угода про співробітництво між Україною та Європейською організацією з питань юстиції. URL : http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/984_024-16/para2#n2 (дата звернення: 02.03.2021).

28. Від свободи пересування до забезпечення національної безпеки. URL : <https://www.ukrinform.ua/rubric-politics/2687558-ukraina-ta-es-so-novo-go-u-sferi-usticii-svobodi-ta-bezpeki.html> (дата звернення: 02.03.2021).

29. Там само.

Статтю подано: 12.11.2020

Статтю схвалено: 22.12.2020

Pasichnyk Vasyl Mykolayovych

Associate Professor, Doctor of Public Administration, Associate Professor of the Department of European Integration and Law, Lviv Regional Institute for Public Administration of the National Academy for Public Administration under the President of Ukraine
ORCID: 0000-0002-2447-2374
e-mail: v_pasychnyk@point.lviv.ua

REFORMS IN THE FIELD OF LAW, JUDICIAL PROCEEDINGS AND JUSTICE AS A FACTOR IN THE FORMATION OF A POLITICAL ASSOCIATION BETWEEN UKRAINE AND THE EU

Problem setting. The processes of globalization and international European integration in the modern world set a priority task for Ukraine to implement the provisions of the association agreement between Ukraine and the EU. The formation of a political association and a deep and comprehensive free trade area between Ukraine and the EU depends on the successful reform in the field of Law, judicial proceedings and Justice of Ukraine in the context of European integration.

Recent research and publications analysis. The specific operation of the legal system and the justice sector as part of the state administrative complex were studied by N. Zheleznyak, A. Ivanenko, I. Mikultsya, L. Tatsiy, O. Fedkovich and others. Certain aspects of judicial reform were studied by V. Bryntsev, V. Boyko, V. Kryvenko O. Korotun, M. Kozyubra, R. Kuibida, V. Malyarenko O. Merza V. Opryshko, V. Onopenko, D. Prytyka, V. Stefaniuk, A. Stryzhak. The functioning of justice bodies in different European countries was the subject of research by R. Budetsky, M. Gorbacheva, G. Kulikov, I. Mikultsya, O. Fedkovich, Chumak O. and others. However, in the scientific literature, the specifics of reform in the field of Law, judicial proceedings and justice as a factor in the formation of political association between Ukraine and the EU remain an unexplored issue.

Highlighting previously unsettled parts of the general problem. Comprehensive analysis and generalization of the reform process in the field of Law, judicial proceedings and justice as an important factor in the formation of political association between Ukraine and the EU.

The purpose of the article is to analyze the content and features of implementing reforms in the field of Law, judicial proceedings and justice in Ukraine after the signing of the association agreement with the EU.

Paper main body. In order to implement the Association Agreement and the Action Plan “Ukraine-EU in the field of law, freedom and security” in Ukraine, the Strategy for Reform of the Judicial system, judicial proceedings and Related Legal Institutions for 2015 – 2020 and the Concept of Judicial Reform. The reform of the judicial system was designed to cover all state institutions and help increase the level of confidence in the Ukrainian courts among its citizens and European partners. In Ukraine, the laws were adopted: “On Ensuring the Right to a Fair Trial”, which provided for the introduction of the institute of qualification assessment of the professional level of judges, verification of judges’ integrity,

introduction of a judge's career record and improvement of the institute of disciplinary responsibility of judges; "On the Judiciary and the Status of Judges" in order to implement the new provisions of the Constitution of Ukraine on justice and continue the planned stages of judicial reform, which provided for the partial abolition of judicial immunity, the creation of the Supreme Anti-Corruption Court, the Supreme Intellectual Property Court and local district courts; "On Amendments to the Commercial Procedural Code of Ukraine, the Civil Procedure Code of Ukraine, the Code of Administrative Procedure of Ukraine", which provide for the creation of a Unified Judicial Information and Telecommunication System; "On the prosecutor's office". "On Amendments to the Constitution of Ukraine (concerning Justice)" and "On Amendments to Certain Legislative Acts of Ukraine concerning the Activities of the General Prosecutor's Office" which abolished prosecutorial supervision over observance and application of laws, the powers of the prosecutor's office were clearly defined, provided for more thorough and high-quality pre-trial investigation, ensured the independence of prosecutor's activity through self-government bodies and strengthened the responsibility of prosecutors; "On enforcement proceedings" and "On bodies and persons who enforce court decisions and decisions of other bodies" in order to establish European standards for the enforcement of court decisions. Legal support bureaus were opened as separate structural units of local centers for free secondary legal aid. The reform of the judicial system was designed to cover all state institutions and help increase the level of confidence in the Ukrainian courts among its citizens and European partners. However, due to the lack of political will and corruption of all branches of government, Ukraine has not been able to overcome the main problems that hinder the implementation of progressive changes in it.

Conclusions of the research and prospects for further studies. Reforms in the field of Law, judicial proceedings and justice are an important factor in the formation of a political association between Ukraine and the EU. The EU, in cooperation with international partners, actively supports the implementation of reforms and optimistically assesses Ukraine's progress. However, in order to achieve full results, it is necessary to implement them more actively in key areas, especially in the field of judicial proceedings and Justice. It is important to move from the adoption of laws and the creation of institutions to the full implementation of these reforms, so that Ukrainian citizens can take advantage of the benefits of the reforms. At the same time, when implementing reforms in the sphere of Law, judicial proceedings and Justice, Ukraine has not been able to overcome the main problems that hinder the implementation of progressive changes in it, which should primarily include the corruption of all branches of government. Therefore, the strategic goals of the reform require countering and preventing corruption in the bodies of Law, judicial proceedings and justice, promoting the development of legal state and civil society and so on.

Key words: reforms; Law; judicial proceedings; Justice; Political Association; Ukraine; European Union.

References

1. Dohovir pro funktsionuvannya YeS. (2021). URL : http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/994_b06 [in Ukrainian].
2. Uhoda pro asotsiatsiyu mizh Ukrainoyu, z odniyeyi storony, ta Yevropeyskym Soyuzom, Yevropeyskym spivtovarystvom z atomnoyi enerhiyi i yikhnimy derzhavamy-chlenamy, z inshoyi storony. (2021). URL : http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/984_011 [in Ukrainian].
3. Ibid.
4. Plan diy Ukrainy – YeS u sferi yustytitsiyi, svobody ta bezpeky. (2021). URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_956#Text [in Ukrainian].
5. Pro Stratehiyu reformuvannya sudoustroyu, sudochynstva ta sumizhnykh pravovykh instytutiv na 2015 – 2020 roky. № 276. (2015). URL : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/276/2015> [in Ukrainian].
6. Plan diy shchodo realizatsiyi polozhen Stratehiyi reformuvannya sudoustroyu, sudochynstva ta sumizhnykh pravovykh instytutiv na 2015 – 2020 r. (2021). URL : <http://www.reforms.in.ua/Content/download/Reforms/Judicial.pdf> [in Ukrainian].
7. Pro zabezpechennya prava na spravedlyvy sud. № 192-VIII. (2015) [in Ukrainian].
8. Kuybida, R., Ruda, T. (2016). Pravo na spravedlyvy sud: inshi aspekty. *Ukrayinska Helsinska spilka*. URL : https://helsinki.org.ua/pravo-na-spravedlyvyj-sud-inshi-aspekty-r-kujbida-t-ruda-tsent-polityko-pravovyh-reform/#_ftn1 [in Ukrainian].
9. Ibid.
10. Spilnyy vysnovok Venetsianskoyi Komisiyi ta Dyrektoratu z prav lyudyny y verkhovenstva prava shchodo sudoustroyu ta statusu suddiv i zmin do Zakonu “Pro Vyshchu radu yustytitsiyi Ukrainy”. (2021). URL : <http://www.venice.coe.int/webforms/documents/?pdf=CDL-AD%282015%29007-e> [in Ukrainian].
11. Pro vnesennya zmin do Konstytutsiyi Ukrainy (shchodo pravosuddya). № 1401-VIII. (2016) [in Ukrainian].
12. Pro sudoustriy i status suddiv. № 1402-VIII. (2016) [in Ukrainian].
13. Pro pryznachennya suddiv Verkhovnoho Sudu. № 357/2017. (2017) [in Ukrainian].
14. Pro sudoustriy i status suddiv...
15. Kalashnyk, P. (2021). *Konstytutsiyyny sud vyznav nezakonnoyu likvidatsiyu Verkhovnoho sudu za reformoyu 2016 roku*. URL : <https://hromadske.ua/posts/konstitucijnij-sud-viznav-nezakonnoyu-likvidatsiyu-verhovnogo-sudu-za-reformoyu-2016-roku> [in Ukrainian].
16. Pro Vyshchu radu pravosuddya. № 5180. (2016) [in Ukrainian].
17. Pro Vyshchy antykoruptsiyny sud. № 2447-VIII. (2018) [in Ukrainian].
18. Pro utvorennya Vyschoho sudu z pytan intelektualnoyi vlasnosti: Ukaz Prezydenta Ukrainy. № 299/2017. (2017) [in Ukrainian].

19. Pro Konstytutsiynyy Sud Ukrayiny. № 2136-VIII. (2017) [in Ukrainian].
20. Pro prokuraturu. № 1697-VII. (2014) [in Ukrainian].
21. Pro vnesennya zmin do Konstytutsiyi Ukrayiny (shchodo pravosuddya)...
22. Pro vnesennya zmin do deyakykh zakonodavchykh aktiv Ukrayiny shchodo diyalnosti Heneralnoyi prokuratury Ukrayiny. № 1355-VIII. (2016) [in Ukrainian].
23. Pro vnesennya zmin do Zakonu Ukrayiny “Pro prokuraturu” (shchodo udoskonalennya ta osoblyvostey zastosuvannya okremykh polozhen). № 578-VIII. (2015) [in Ukrainian].
24. Pro vykonavche provadzhennya. № 1404-VIII. (2016) [in Ukrainian].
25. Pro orhany ta osib, yaki zdiysnyuyut prymusove vykonannya sudovykh rishen i rishen inshykh orhaniv. № 1403-VIII. (2016) [in Ukrainian].
26. Zvit pro vykonannya Poryadku dennoho asotsiatsiyi ta Uhody pro asotsiatsiyu mizh Ukrainoyu ta YeS (za 2015 roku). (2021). URL : file://C:/Users/Admin/Downloads/AA_GOEI_REPORT_Dec_2015_final_February_ukr.pdf [in Ukrainian].
27. Uhoda pro spivrobitnytstvo mizh Ukrainoyu ta Yevropeyskoyu orhanizatsiyeyu z pytan yustytisyi. (2021). URL : http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/984_024-16/paran2#n2 [in Ukrainian].
28. *Vid svobody peresuvannya do zabezpechennya natsionalnoyi bezpeky.* (2021). URL : <https://www.ukrinform.ua/rubric-politics/2687558-ukraina-ta-es-so-novogo-u-sferi-usticii-svobodi-ta-bezpeki.html> [in Ukrainian].
29. Ibid.

Paper submitted: 12.11.2020

Paper accepted: 22.12.2020

Цитування: Пасічник В. М. Реформи у сфері юстиції, судочинства та правосуддя як чинник формування політичної асоціації між Україною та ЄС // Демократичне врядування : наук. вісн. Вип. 2(26) / за заг. ред. чл.-кор. НАН України В. С. Загорського, доц. А. В. Ліпенцева. Львів : ЛПІДУ НАДУ, 2020. URL : www.dv.lvivacademy.com. (DOI: <https://doi.org/10.33990/2070-4038.26.2020.228512>).

Citation: Pasichnyk, V. M. (2020). Reformy u sferi yustytisii, sudochynstva ta pravosuddia yak chynnyk formuvannia politychnoi asotsiatsii mizh Ukrainoiu ta YeS. *Democratic governance*, Issue 2(26). URL : www.dv.lvivacademy.com. (DOI: <https://doi.org/10.33990/2070-4038.26.2020.228512>).